

Samenwoners en scheiding

2 ■ 2026

Colofon

- **Missie** JurisDidact streeft ernaar kennis en inzicht bij juristen te verhogen en de ontwikkeling van het professioneel handelen te bevorderen door middel van onafhankelijke, individuele nascholing.
- **PO-punten** 3
- **Geldigheid** U kunt de eindtoets maken zolang deze in uw online persoonlijk dossier staat vermeld.

- **Redactie** Mr. drs. Marije Jeltens
Mr. dr. Sander Kole
Mr. Carolien Noorduyt
Mr. dr. Lies Punselie
- **Docenten** Mr. dr. Rick Weijers en mr. Corinne Koopman
- **Uitgever** Igno Ketelaars
- **Vormgeving** Roelof Koster Design, Mildam
- **Foto omslag** Splinter Photography, Job Jonathan Schlingemann

© 2026 JurisDidact, Gorssel

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enig andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

- **Bestellingen** De basisprijs van een programma is € 265,50 (excl. btw), tenzij anders vermeld. Bij gelijktijdige bestelling vanaf 4 programma's geldt korting. Zie hiervoor de website van JurisDidact. JurisDidact legt de gegevens van bestellers vast voor verwerking van de bestelling. De gegevens kunnen door ons worden gebruikt om u te informeren over relevante producten en diensten, tenzij u te kennen hebt gegeven hiertegen bezwaar te hebben.
- **Certificaten** Certificaten worden alleen toegekend aan kopers van losse programma's.
- **Administratie** Bij wijziging van de tenaamstelling en/of het adres verzoeken wij u deze gegevens door te geven aan de klantenservice van JurisDidact: Parallelweg 25, 7213 VT Gorssel.
- **Algemene voorwaarden** Levering en diensten geschieden volgens de Algemene voorwaarden van MOCuitgevers BV, gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 6469182. Een exemplaar van deze voorwaarden zal op verzoek worden toegezonden. De voorwaarden zijn te raadplegen via www.mocuitgevers.nl.

Inhoud

Inleiding – 5

Pretoets – 7

Blok A

Algemene aspecten van scheiding van samenwoners

A1 Inleiding – 11

A2 De samenlevingsovereenkomst – 13

A3 Partneralimentatie – 15

A4 Pensioen – 16

A5 Huur – 18

Blok B

Vergoedingsrechten

B1 Vergoedingsrechten voor gehuwden (art. 1:87, 1:95 en 1:96 BW) – 21

B2 Analoge toepassing van het huwelijksvermogensrecht – 22

B3 De mogelijkheden op grond van het algemeen vermogensrecht – 23

B4 De eenvoudige gemeenschap – 27

B5 Verjaring – 28

Blok C

Praktische tips & tricks

C1 Stilzwijgende afspraken – 31

C2 Uitgaven ten behoeve van een eenvoudige gemeenschap – 33

C3 Vermogensoverhevelingen – 35

- C4** Verrekening van de kosten van de huishouding – **37**
 - C5** Van wie is het saldo op de en/of-rekening? – **38**
 - C6** Van wie is de armband? – **39**
-

Afkortingenlijst – **41**

Literatuur – **42**

Antwoorden pretoets en casuïstiek – **43**

Toetsvragen – **46**

Inleiding

In deze verdiepingscursus gaat het over diverse aspecten van het feitelijk uit elkaar gaan van personen die op basis van een affectieve relatie met elkaar hebben samengewoond. De wet bevat geen afzonderlijke regels voor samenwoners en zij zijn derhalve aangewezen op het algemene vermogensrecht. Analoge toepassing van het huwelijksvermogensrecht is volgens de Hoge Raad niet mogelijk (HR 10 mei 2019, ECLI:NL:HR:2019:707, *NJ* 2019/248, m.nt. L.C.A. Verstappen).

Samenwoners kunnen in twee groepen worden onderverdeeld, te weten *formele* samenwoners en *informele* samenwoners. Formele samenwoners hebben de vermogensrechtelijke aspecten van hun relatie geregeld in een al dan niet notarieel vastgelegde samenlevingsovereenkomst. In een samenlevingsovereenkomst wordt vaak aandacht besteed aan een aantal standaardonderwerpen, zoals de verdeling van de kosten van de huishouding. Er bestaat echter geen standaardmodel en iedere samenlevingsovereenkomst kan anders zijn. Informele samenwoners hebben de vermogensrechtelijke aspecten van hun relatie niet geregeld; het zogenaamde ‘samenwonen in het wild’.

Voor het volgen van deze cursus wordt basiskennis van het Nederlandse huwelijksvermogensrecht als bekend verondersteld. Deze cursus is bedoeld voor de advocaat die ten minste enige proceservaring heeft op dit deelgebied.

Nu steeds meer mensen samenwonen, is het niet verbazingwekkend dat er de laatste jaren veel literatuur en rechtspraak verschijnen over samenwoners die uit elkaar gaan. Ook de Hoge Raad heeft de laatste jaren diverse belangrijke arresten gewezen die aan dit onderwerp raken en met name betrekking hebben op de vergoedingsrechtenproblematiek. Zie bijv. HR 10 mei 2019, ECLI:NL: HR:2019:707, *NJ* 2019/248, m.nt. L.C.A. Verstappen, HR 17 november 2023, ECLI:NL: HR:2023:1571, *NJ* 2024/83, m.nt. L.C.A. Verstappen en HR 21 maart 2025, ECLI:NL:HR:2025:436, *NJ* 2025/148, m.nt. L.C.A. Verstappen. In deze cursus zullen onder meer deze uitspraken de revue passeren.

Deze cursus bestaat uit de volgende blokken:
Algemene aspecten van scheiding van samenwoners
Vergoedingsrechten
Praktische tips & tricks

Blok A
Blok B
Blok C

Aan de hand van deze indeling behandelen wij per blok de achtergrond van de belangrijkste wettelijke en jurisprudentiële regels alsmede de actuele ontwikkelingen op deze gebieden. Elk blok begint met een casus die u – nadat u het blok heeft doorgewerkt – kunt beantwoorden. De verschillende onderwerpen die per blok worden behandeld, zijn voor de overzichtelijkheid ondergebracht in paragrafen.

■ Doelstellingen

Na afloop van deze juridische nascholing:

- heeft u kennis van en inzicht in de wetsbepalingen uit het algemene vermogensrecht die van toepassing zijn op samenwoners;
- bent u op de hoogte van de relevante recente ontwikkelingen in de rechtspraak en wetgeving op het gebied van de vergoedingsrechtenproblematiek voor samenwoners;
- weet u daarbij een goed onderscheid te maken tussen de ontwikkelingen zoals die van belang zijn voor samenwoners met en zonder samenlevingsovereenkomst;
- kunt u de belangrijkste problemen bij het uiteengaan van samenwoners in de praktijk oplossen en uw cliënt adviseren.

■ Opmerking

Deze cursus bestaat uit drie gedeeltes, te weten Blok A, Blok B en Blok C. Voor ieder blok dient u ongeveer 1 uur de tijd te nemen.

■ Criteria toets

U slaagt voor de eindtoets als u minimaal 6 van de 10 vragen juist heeft beantwoord. U kunt tweemaal herkansen. De resultaten van de pretoets tellen niet mee voor de eindscore.

■ Over de docenten

Blok A en B: mr. dr. H.J. (Rick) Weijers is universitair docent Notarieel Recht aan de Universiteit Leiden. In 2026 promoveerde hij op het proefschrift *De rechtsdwaling* (Ars Notariatus nr. 191, Deventer: Wolters Kluwer). Zijn expertise ligt met name op het gebied van het (onroerende) goederenrecht, het relatievermogensrecht en de notariële wetgeving. Over deze rechtsgebieden doceert en publiceert hij ook met enige regelmaat. Daarnaast is hij auteur voor de GS Personen- en familierecht (titels 1.6-1.8 BW) en schrijft hij regelmatig over het relatievermogensrecht in onder meer de tijdschriften *MvV*, *EB*, *REP* en *WPNR*.

Blok C: mr. C. (Corinne) Koopman is raadsheer in het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, met als specialisme het relatievermogensrecht en erfrecht. Daarvoor was zij lange tijd werkzaam als advocaat en mediator. Zij is tevens medewerker van het *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht* (FJR) en van de *Kennisbank van Splitonline*. Ook doceert zij geregeld aan advocaten, rechters, juristen en notarissen.

Om voor uzelf te bepalen wat uw kennis is van dit onderwerp, kunt u vrijblijvend de onderstaande pretoets maken. De resultaten van de pretoets tellen niet mee voor uw eindscore.

- 1 Kiera en Yame wonen sinds 2018 samen. Tijdens de relatie bouwt Yame een groot ouderdomspensioen op bij zijn werkgever. In 2022 loopt de relatie tussen Kiera en Yame op de klippen. Heeft Kiera iets te vorderen ter zake het ouderdomspensioen van Yame?
 - A Ja, Kiera heeft op grond van art. 1:155 BW recht op verevening van Yames ouderdomspensioen.
 - B Ja, Kiera heeft op grond van het algemene vermogensrecht recht op verevening van Yames ouderdomspensioen.
 - C Nee, maar Kiera heeft wel recht op pensioenverrekening.
 - D Nee, Kiera heeft niets te vorderen ter zake Yames ouderdomspensioen.
- 2 Welk(e) voordeel c.q. voordelen biedt het notarieel laten vastleggen van een samenlevingsovereenkomst?
 - A Tussen partijen staat bewijsrechtelijk vast welke afspraken tussen hen gelden, behoudens eventueel later gemaakte en hiervan afwijkende afspraken.
 - B De notaris controleert de wil en de wilsbekwaamheid van de partijen.
 - C Voor de toepassing van bepaalde belastingwetten is een notarieel samenlevingscontract vereist.
 - D Alle bovenstaande antwoorden zijn juist.
- 3 Leo en Pieteke hebben elkaar leren kennen in 2024 en sinds april van dat jaar wonen zij samen. Stel dat Leo een goede baan heeft, terwijl Pieteke altijd het huishouden heeft verzorgd. Heeft Pieteke na het einde van de relatie recht op partneralimentatie? Neem aan dat zij behoeftig is.
 - A Ja, Pieteke heeft op grond van art. 1:156 e.v. BW recht op partneralimentatie als aan de wettelijke voorwaarden is voldaan.
 - B Ja, Pieteke heeft recht op partneralimentatie omdat zij behoeftig is.
 - C Nee, Pieteke heeft geen recht op partneralimentatie, tenzij zij met Leo daarover nadere afspraken heeft gemaakt.
 - D Nee, Pieteke heeft geen recht op partneralimentatie, tenzij de rechter anders besluit.

- 4 Heeft een samenwoner recht op partnerpensioen als de andere samenwoner overlijdt?
- A Ja, mits is voldaan aan de voorwaarden uit art. 1:155 BW.
 - B Ja, mits is voldaan aan de voorwaarden uit art. 2a Pensioenwet.
 - C Nee, want een samenwoner heeft geen recht op partnerpensioen na het overlijden van de andere samenwoner.
 - D Nee, want een samenwoner heeft onder voorwaarden slechts recht op ouderdomspensioen.
- 5 Claire en Bram wonen sinds 2020 samen in Brams riante villa. Zij hebben geen nadere afspraken gemaakt in een samenlevingsovereenkomst, omdat zij het daarvoor nog te vroeg vinden en eerst willen uitproberen of het samenwonen iets voor hen is. In 2025 heeft de keuken in Brams villa als gevolg van een brand schade opgelopen. De keuken wordt op Claires kosten hersteld. In 2026 besluiten Claire en Bram een punt te zetten achter hun relatie. Heeft Claire nog iets te vorderen van Bram in verband met de door haar betaalde reparatie van de keuken?
- A Ja. Claire heeft op grond van (de analoge toepassing van) art. 1:87 lid 1 jo. lid 2 sub a BW een vergoedingsrecht jegens Bram.
 - B Ja. Claire heeft op grond van art. 1:95 lid 1 BW een vergoedingsrecht jegens Bram.
 - C Nee. Claire kan zich niet beroepen op (de analoge toepassing van) art. 1:87 BW. Nu er ook geen nadere afspraken zijn gemaakt, heeft Claire pech.
 - D Nee, tenzij Claire op grond van een leerstuk uit het algemeen vermogensrecht een aanspraak heeft.
- 6 Wanneer is een vergoedingsvordering opeisbaar?
- A Een vergoedingsvordering is onmiddellijk opeisbaar op het moment dat de investering plaatsvindt.
 - B Een vergoedingsvordering is onmiddellijk opeisbaar op het moment dat de investering plaatsvindt, tenzij partijen anders hebben afgesproken.
 - C Een vergoedingsvordering is onmiddellijk opeisbaar op het moment dat de investering plaatsvindt, tenzij partijen anders hebben afgesproken of de redelijkheid & billijkheid een later moment met zich brengt.
 - D Een vergoedingsvordering is pas opeisbaar op het moment dat dit expliciet is afgesproken.

7 Alexander en Leopold wonen sinds 2021 ongehuwd samen in Amsterdam. Zij hebben samen een woning gekocht. Deze woning is aan hen beiden geleverd en op hun beider naam gezet. In 2022 is er een dakkapel aangebracht op de woning. Stel dat Leopold de daarvoor gemaakte kosten voor zijn rekening heeft genomen. Op grond van welk wetsartikel kan hij mogelijk een vordering inhoudende een vergoedingsrecht baseren?

- A Art. 3:166 lid 1 BW.
- B Art. 1:87 lid 1 BW.
- C Art. 6:203 BW.
- D Leopold kan zich op geen enkele van de hierboven genoemde grondslagen beroepen.

8 Boris en Femke wonen al een aantal jaren samen en besluiten een woning te kopen. Zij zoeken de woning samen uit, steken elk € 20.000 in de aankoop en sluiten voor het restantbedrag op beider naam een hypotheek af. De woning wordt alleen op naam van Boris gezet, omdat Femke een eigen bedrijf heeft. Alle kosten die nadien opkomen, waaronder ook de hypotheekaflossingen, worden gezamenlijk gedragen. Als het stel na zes jaar uit elkaar gaat, stelt Femke dat de woning ook van haar is en dat zij recht heeft op toedeling van de woning aan haar. Zij had met Boris afgesproken dat de woning van hen samen zou zijn. Ze hebben feitelijk ook zo gehandeld en daar mag Boris aan worden gehouden, aldus Femke. Heeft Femke een punt?

- A Jazeker, afspraken tussen samenlevers zijn geldig.
- B Jazeker, de hypotheek staat immers op beider naam en ook overigens heeft de financiering gezamenlijk plaatsgevonden.
- C Nee, want mede-eigendom van de woning kan alleen ontstaan door levering aan beide personen.
- D Nee, want dan hadden ze dat in een notariële samenlevingsovereenkomst moeten vastleggen.

9 Jos en Sander hebben een relatie gehad van zeven jaren, waarvan zij zes jaren hebben samengewoond. Als de relatie eindigt omdat Sander een ander heeft, is Jos erg boos. Hij pakt de boekhouding erbij, en komt tot de conclusie dat hij in al die zes jaren 80% van de kosten van de huishouding heeft betaald, en Sander 20%, terwijl Sander meer verdiende dan Jos. Jos laat een dagvaarding uitbrengen, waarin hij vordert dat Sander aan hem nog moet betalen een bedrag van € 54.000. Welk verweer van Sander heeft kans van slagen?

- A De vordering verjaart binnen een jaar na het uiteengaan.
- B De verdeling van de kosten van de huishouding zoals dat is gebeurd was de dagelijkse gang van zaken gedurende zes jaren. Sander hoefde niet te verwachten dat Jos hier nog mee zou komen.
- C Alleen als er een samenlevingsovereenkomst is met een artikel over de verdeling van de kosten van de huishouding, kunnen deze kosten worden verhaald.
- D Al de bovenstaande verweren.

10 Nihat en Jasmina wonen samen. Zij zijn ieder voor de helft eigenaar van een appartement, waarop een hypotheek rust. Als zij uit elkaar gaan, vordert Nihat de helft van de door hem betaalde hypotheekaflossingen en -rente (die hij als kostwinner altijd betaalde) terug. Hij baseert zich daarbij op art. 3:172 BW. Is dat juist?

- A Ja, deelgenoten moeten naar evenredigheid bijdragen in de uitgaven.
- B Nee, alleen de rente kan daaronder worden geschaard.
- C Nee, alleen de aflossingen kunnen daaronder geschaard.
- D Nee, geen van deze kosten kunnen hieronder worden geschaard.

CASUS 1

Antoon en Beatrice

Antoon (22) en Beatrice (24) hebben elkaar ontmoet tijdens een georganiseerde vakantiereis door de Franse Alpen. Hoewel Antoon direct smoorverliefd was, duurde dit bij Beatrice iets langer. Na enkele dates is ook zij om en in 2020 besluiten Antoon en Beatrice om te gaan samenwonen in de Amsterdamse huurwoning van Antoon. Alles gaat langere tijd goed, maar in 2023 besluiten Antoon en Beatrice in goed onderling overleg een punt te zetten achter hun relatie. Tijdens de relatie studeerde Antoon aan de universiteit. Beatrice was sinds het begin van de relatie werkzaam als administratief medewerkster.

- a** Heeft Antoon na het einde van de relatie recht op partneralimentatie? U mag aannemen dat Antoon behoeftig is.

- b** Kan Beatrice vorderen dat zij de huur in de Amsterdamse huurwoning mag voortzetten?

Terminologie

Steeds meer personen gaan op basis van een affectieve relatie met elkaar samenwonen. Men spreekt dan over samenwoners of samenlevenden buiten het huwelijk en het geregistreerd partnerschap (GP). Volgens cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek woonden in Nederland op 1 januari 2025 ongeveer 1,13 miljoen ongehuwde stellen samen. Dit aantal neemt al jaren toe. De wet bevat, in tegenstelling tot echtgenoten en geregistreerde partners, geen bijzondere regels voor samenwoners, waarover hierna meer. Dit betekent dat zij zijn aangewezen op de regels van het algemene vermogensrecht. Het in Boek 1 BW geregelde huwelijksvermogensrecht is niet rechtstreeks van toepassing. Analoge toepassing van het huwelijksvermogensrecht is volgens de Hoge Raad evenmin mogelijk (HR 10 mei 2019,

ECLI:NL:HR:2019:707, NJ 2019/248, m.nt. L.C.A. Verstappen),
waarover hierna nader B2.

Samenwoners kunnen in twee groepen worden onderverdeeld, te weten *formele* samenwoners en *informele* samenwoners. Formele samenwoners hebben de vermogensrechtelijke aspecten van hun relatie geregeld in een al dan niet notarieel vastgelegde samenlevingsovereenkomst. In een samenlevingsovereenkomst wordt vaak aandacht besteed aan een aantal standaardonderwerpen, zoals de verdeling van de kosten van de huishouding. Er bestaat echter geen standaardmodel en iedere samenlevingsovereenkomst kan anders zijn. Zie hierna A2. Informele samenwoners hebben de vermogensrechtelijke aspecten van hun relatie niet geregeld. Er wordt dan wel gesproken over het ‘samenwonen in het wild’.

■ Een diverse groep

Het is niet mogelijk om alle samenwoners over één kam te scheren. Voor sommigen vormt het samenwonen namelijk een eerste fase van de relatie voorafgaand aan een huwelijk of geregistreerd partnerschap, terwijl anderen het juist zien als een volwaardig alternatief voor het huwelijk. Daarnaast zijn er mensen die na een eerder (gefaald) huwelijk met een nieuwe partner gaan samenwonen en geen behoefte meer hebben aan de (soms dwingendrechtelijke) regels van het huwelijksvermogensrecht. Binnen deze groepen bestaan bovendien ook verschillen: sommige stellen hebben bijvoorbeeld (gezamenlijke) kinderen en anderen niet. Juist deze diversiteit maakt de groep samenwoners complex.

■ Geen specifieke wetgeving

Voor de situatie waarin twee personen op basis van een affectieve relatie samenwonen, bestaat op dit moment geen specifieke wetgeving. Er is al langere tijd een discussie gaande over de wenselijkheid van een wettelijke regeling voor deze relatievorm. De discussie beperkt zich niet tot (onderdelen van) het huwelijksvermogensrecht, maar heeft ook betrekking op andere rechtsgebieden, zoals bijvoorbeeld het erfrecht. Deze discussie heeft ook te maken met het feit dat in verschillende wetten reeds rechtsgevolgen zijn verbonden aan het ongehuwd samenwonen. In bijvoorbeeld het belastingrecht worden voor diverse belastingen ongehuwde samenwoners onder voorwaarden gelijkgesteld met gehuwden.¹ Ook elders is dat het geval. Zo kan worden gedacht aan het bij de beëindiging van de relatie verplicht opmaken van een ouderschapsplan met betrekking tot onder gezamenlijk gezag staande kinderen (art. 1:247a BW), de beëindiging van de partneralimentatie als de alimentatiegerechtigde gaat samenleven met een nieuwe partner als ware hij met een nieuwe partner gehuwd (art. 1:160 BW), het recht op voortgezette bewoning en gebruik van de inboedel na het overlijden van een van de samenwoners (art. 4:28 BW), de mogelijkheid tot het uitstellen van de

¹ Zie bijv. art. 5a AWR, art. 1a SW 1956 en art. 1a Wet IB 2001.